

ภาวะผู้นำเชิงพุทธ : ความเป็นสากล และความเป็นอกาลิโก Buddhism leadership : Universality and Agalico (Timeless)

ศิริ ถีอาสนา¹ ปิยศักดิ์ ถีอาสนา² และ จักรพันธ์ จันทร์เจริญ³

Siri Thee-asana¹ Phiyasak Thee-asana² and Chakkaphan Chancharoen³

สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม¹

สาขาเทคโนโลยีมีเดียและแอนิเมชัน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม²

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น³

Program in Educational Management Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University¹

Program in Multimedia Technology and Amination, Rajabhat Maha Sarakham University²

Program in Educational Administration, Sripatum University³

Corresponding author, Email : SRTHSN@hotmail.com

สาระสังเขป

ภาวะผู้นำเชิงพุทธมีองค์ประกอบ 9 ด้านได้แก่ 1) ผู้นำสูงสุด นำเพื่อสันติสุขของมวลมนุษย 2) ผู้นำ มาประสานให้พากันไป 3) ผู้นำ ประสานคนภายในดุลยภาพแห่งธรรม 4) ผู้นำที่ดี ได้ทั้งคนได้ทั้งงานโดยไม่เสียหลักการ 5) ผู้นำที่แท้ เป็นสื่อที่แสดงตัวของธรรม 6) ผู้นำ สื่อสารให้ผู้โดยสารถูเห็นทางสว่างตาสว่างใจไปด้วยกัน 7) ผู้นำ พัฒนาความต้องการของคน 8) ผู้นำ รู้ทั้งเจ็ดด้านซึ่งทำให้พร้อมที่จะจัดการ และ 9) ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง ซึ่งทั้ง 9 ประการนี้ มีความเป็นสากล และใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย (อกาลิโก) เนื่องจากมีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้รู้ในปัจจุบันทั่วโลก

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงพุทธ ; ความเป็นสากล ; ความเป็นอกาลิโก

Summary

There are 9 elements of Buddhism leadership as following:- 1) the maximum leader; leading to the peace of mankind, 2) combining leadership; a leadership coordinate, 3) within the balanced scorecard properties fair, 4) a good leader people work without losing principle, 5) actual leader is media that shows an impartial leader of, 6) communication to passengers unaware of the bright way, bright mind together, 7) leadership development needs of people, 8) leaders know all seven items, which makes it ready to manage, and 9) The greatest leader is farsighted, ahead of and ambitious. All 9 aspects are consistent with the concept of Experts and Eminent Persons around the world. In addition, It is Universality and Agalico (Timeless).

Keywords : Buddhism leadership ; Universality ; Agalico (Timeless)

บทนำ

ระยะที่กำลังเขียนบทความนี้ (23 มิถุนายน - 10 กรกฎาคม 2561) มีเหตุการณ์ที่เป็นข่าวดังไปทั่วโลกคือ ทีมฟุตบอลที่ชื่อว่า ทีมหมูป่า อะคาเดมี่ จำนวน 13 คน ติดอยู่ในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ผู้เกี่ยวข้องทั้งในต่างประเทศทั่วโลกได้ผนึกกำลังกันเพื่อหาทางกู้ภัย และมาประสบความสำเร็จในที่สุด ในระยะที่เป็นข่าวอยู่นี้ ผู้เขียนได้สังเกต และเฝ้าติดตามการทำงานของผู้นำคนหนึ่งคือ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย นายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร และชื่นชมท่านเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านเป็นผู้นำ ที่มีภาวะผู้นำสูงยิ่ง จะเห็นได้จากเสียงแซ่ซ้องสรรเสริญจากทั่วโลก อาทิ “พลเรือโท โรเบิร์ต ฮาเวิร์ด” อดีตหน่วยซีลของกองทัพเรือสหรัฐฯ ที่เปรียบภารกิจครั้งนี้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า “การวางแผนเดินทางไปดวงจันทร์”เลยทีเดียว .. แล้วยังกล่าวถึง “ภาวะผู้นำ”ของ “ผู้ว่าณรงค์ศักดิ์” ที่ควบคุมสถานการณ์ในภาวะเร่งรีบ-บีบคั้น และไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนได้อย่างหมดจด .. รวมทั้งมีความเป็น “มืออาชีพ”มาก ๆ กับการใช้ทรัพยากร-ประชามนนาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ .. [1] จึงเป็นเหตุให้เขียนเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และทำไมต้องเป็นเชิงพุทธละ ด้วยเหตุผลว่าพวกเราส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คำสอนของพระพุทธเจ้ามีมานานกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ถือเป็นอภินิหารโก หมายความว่าพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติโดยไม่จำกัดกาลเวลา ไม่ขึ้นกับกาลเวลา ให้ผลทุกเมื่อทุกโอกาส ให้ผลตามลำดับแห่งการปฏิบัติ คือได้บรรลุเมื่อใดก็ได้บรรลุเมื่อนั้น ได้บรรลุถึงระดับไหนก็ได้ผลในระดับเมื่อนั้น ทั้งความจริงความแท้แห่งพระธรรมนี้ไม่มีกำหนดอายุกาลจริงแท้อยู่ตลอดกาล จริงแท้อย่างนั้นทุกยุคทุกสมัย ด้วยเหตุนี้พระธรรมจึงได้ชื่อว่า อภินิหารโก ไม่ขึ้นกับกาล [2] [3] นักปราชญ์นักวิทยาศาสตร์ชาวตะวันตกหลายคนหันมาสนใจ และหันมานับถือศาสนาพุทธอย่างจริงจัง แสดงว่าพุทธศาสนามีอะไรดีอยู่มากมาย เราชาวพุทธแท้ๆ ก็ควรจะศึกษาให้เข้าใจ ทั้งสองเหตุผลคงเพียงพอสำหรับการเขียนเรื่องนี้ ขอเริ่มต้นด้วยคำถามง่ายๆ ว่า 1) ภาวะผู้นำ (Leadership) มีความหมายว่าอย่างไร 2) ในทัศนะของผู้ที่ทั่วโลกได้เสนอคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้นำที่ทำให้เกิดภาวะผู้นำไว้อย่างไรบ้าง และ 3) ผู้นำที่จะได้รับการยกย่องว่ามีภาวะผู้นำนั้น ควรมีคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติอะไรบ้าง ในการเขียน การวิเคราะห์/การเปรียบเทียบ การสังเคราะห์

เนื้อหาต่างๆ ผู้เขียนขอนำเสนอข้อเขียนของ พระธรรมปิฎก [4] ซึ่งท่านได้เขียนหนังสือชื่อว่า ภาวะผู้นำ เป็นแนวคิดหลักเบื้องต้นของการเขียนในครั้งนี้

ความหมายของคำว่า ภาวะผู้นำ

มีนักวิชาการหลายท่านได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความหมายของคำว่า ภาวะผู้นำ หรือ Leadership ผู้เขียนขอนำเสนอพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

พระธรรมปิฎก [4] ได้นิยามไว้ว่า ภาวะผู้นำ ก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม Nelson และQuick [5] ให้ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership) ว่า หมายถึง กระบวนการในการแนะแนวและนำทางพฤติกรรมของคนในสภาพของการทำงาน

Gibson, Ivancevich และ Donnelly [6] ภาวะผู้นำ (Leadership) เกิดขึ้นโดยมีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง

Wikipedia [7] ความเป็นผู้นำเป็นทักษะทางปฏิบัติที่ครอบคลุมถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อ “นำทาง” หรือแนะนำบุคคลอื่น ทีมหรือองค์กรทั้งปวงเพื่อนำไปสู่ ความเป็นผู้นำในฐานะ “กระบวนการทางสังคมที่บุคคลสามารถขอความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากผู้อื่นในความสำเร็จของงานทั่วไป” ความเป็นผู้นำยังรวมถึงการค้นหาพลังส่วนบุคคลด้วยเช่นกัน

Business Dictionary [8] ได้ให้ความหมายของ Leadership ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่องค์กรให้การยอมรับร่วมกันให้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์กร คุณสมบัติของผู้นำที่มีภาวะผู้นำ

มีผู้รู้หลายท่านได้ทำการศึกษาคุณสมบัติของผู้นำที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้นำ หรือมีภาวะผู้นำไว้เป็นจำนวนมาก ขอนำเสนอพอสังเขป ดังนี้

พระธรรมปิฎก [4] ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำตามหลักของพุทธศาสนา 9 ประการ ดังนี้

1. ผู้นำสูงสุด นำเพื่อสันติสุขของมวลมนุษยชาติ ผู้นำต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร ผู้นำเป็นผู้ตั้งใจทำเพื่อประโยชน์แก่หมู่ชน ญาติมิตร เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อนร่วมชาติ เพื่อนร่วมสังคม เพื่อประโยชน์แก่มนุษยชาติ อีกประการหนึ่ง ผู้นำเป็นผู้ค้นพบมรรคา เป็นผู้รู้ทาง บอกทางให้ เป็นเหมือนมัคคุเทศก์ทำให้คนอื่นสามารถร่วมเดินทางหรือโดยสารไปด้วยกัน ทางนั้นเพื่ออะไร ก็เพื่อบรรลุจุดหมาย ประการต่อมา ผู้นำเป็นผู้ช่วยเหลือให้คนอื่นหลายได้ศึกษา เรียนรู้ ฝึกฝนตนเอง จนกระทั่งเขาสามารถที่จะข้ามพ้นความทุกข์หรือปัญหาไปถึงจุดหมายได้

2. ผู้นำ มาประสานให้พากันไป ผู้นำเป็นผู้ทำหน้าที่มาประสานให้พากันไป โดยเดินทางหรือมุ่งหน้าไปสู่จุดหมายให้ได้ การประสานมี 2 ลักษณะคือ ประสานตัวผู้นำกับคนที่ร่วมไปด้วยกัน และการประสานคนกับสิ่งที่จะทำ การประสานจะประสบผลสำเร็จ ตัวผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความดี มีความรู้ และมีความสามารถ เพื่อให้เขาเกิดศรัทธา มั่นใจในตัวผู้นำ ซึ่งทำให้ผู้ตามพอใจ เต็มใจ และอยากร่วมไปด้วย ผู้นำไม่ต้องไปแสดงตัวกับผู้ตามว่าเป็นผู้นำ แต่เป็นผู้นำโดยเขาอยากให้นำพาเขาไป ผู้นำทำให้คนที่ร่วมงานได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3. ผู้นำ ประสานคนภายในดุลยภาพแห่งธรรม ท่านพระธรรมปิฎกมองว่าพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมสำหรับทุกคน พรหม เป็นผู้มีศักยภาพในการที่จะสร้างสรรค์และธำรงรักษาสังคมไว้ พรหมวิหารเป็นธรรมประจำใจของคนที่มีจิตใจยิ่งใหญ่ เป็นผู้ประเสริฐ อันแสดงถึงความเป็นบุคคลที่มีการศึกษา ได้พัฒนาตนแล้ว พรหมวิหาร 4 เป็นท่าทีของจิตที่แสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องกับสถานการณ์ทั้ง 4 ที่เขาประสบคือ

3.1 ในสถานการณ์ที่เขาเป็นปกติ เรามีเมตตา มีความเป็นมิตรไมตรี ความมีน้ำใจ ปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข ขยายความต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสังคมทั้งโลก

3.2 ในสถานการณ์ที่เขาตกต่ำเดือดร้อน เรามีกรุณา คือพลอยรู้สึกโหวตามความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือปัญหาของเขา และต้องการปลดเปลื้องให้เขาพ้นทุกข์ (ใส่ใจช่วยบำบัดทุกข์ให้)

3.3 ในสถานการณ์ที่เขาขยับสูงขึ้น ในความดีงาม ความสุข ความสำเร็จ เรามีมุทิตา พลอยยินดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุน

ถ้าผู้นำมีคุณสมบัติทั้ง 3 ประการข้างต้นแล้วจะได้ชื่อว่าผู้เป็นที่รัก (ปิโย) อย่างไรก็ตามเพียง ปิโย อย่างเดียวไม่เพียงพอ

ผู้นำจะต้องมีพรหมวิหารข้อต่อมาคือ

3.4 ในสถานการณ์ที่เขาทำผิดหลักหรือละเมิดหลักธรรม เรามี อุเบกขา กล่าวคือเมื่อเขาทำไม่ถูกต้อง โดยละเมิดธรรมละเมิดต่อหลักการ ต่อความถูกต้อง ผู้นำจะต้องอยู่ในหลักที่เรียกว่า อุเบกขา คือรักษาความเป็นกลาง ยึดกฎกติกา หรือรักษาดุลยภาพไว้ คือการรักษาดุล อุเบกขาเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติตามข้อ 3.1, 3.2 และ 3.3 ไม่ให้เกิดขอบเขตไม่ให้เสียความเป็นธรรมนั่นเอง

ผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักการแห่งพรหมวิหาร 4 มีดุลยภาพ 2 ด้าน คือ เมตตา กรุณา และ มุทิตา ด้านหนึ่ง และอุเบกขา อีกด้านหนึ่ง

4. ผู้นำที่ดี ได้ทั้งคนได้ทั้งงานโดยไม่เสียหลักการ ท่านพระธรรมปิฎกได้อธิบายไว้ว่า ถ้าเอาคนอย่างเดียว (เมตตา กรุณา และมุทิตา = ปิโย: เป็นที่รัก) จะเอียงสุดไปข้างหนึ่ง จะเกิดปัญหาหรือเกิดความเสียหายขึ้นได้ ทำให้เสียความเป็นธรรม อาจหมดความเป็นผู้นำ ถ้าเอาหลักการ หรือเอาธรรม (อุเบกขา = ครุ: หนัก เคารพ) อย่างเดียว ก็จะถูกเหวี่ยงแล้ว ไม่มีคนกล้าเข้าใกล้ ดังนั้นผู้นำจึงต้องเอาทั้งปิโย และครุ คือทำให้สมดุลหรือพอดีนั่นเอง

5. ผู้นำที่แท้ เป็นสิ่งที่แสดงตัวของธรรม ผู้นำต้องทำตัวเป็นกระบอกเสียง หรือเป็นสื่อของธรรม หรือเป็นช่องทางแสดงตัวของธรรมคือหลักการ กฎกติกา คุณสมบัติของผู้นำข้อนี้จะคล้ายๆ กับการวางตัวของผู้พิพากษา ซึ่งตัดสิน หรือพิพากษา หรือปฏิบัติด้วยหลักธรรม การตัดสินลงโทษก็เป็นเพียงกระบอกเสียงของธรรม หรือเป็นเพียงช่องทางที่แสดงตัวของธรรม กระทำด้วยปัญญาบริสุทธิ์ เอาหลักการวินิจฉัย ตัดสินตามกติกาตามความเป็นจริง ความถูกต้องดีงาม ผู้นำจะต้องไม่ลำเอียง หรือมีอคติ ประกอบด้วย 4 ประการ คือ

5.1 ลำเอียงเพราะชอบ เรียกว่า ฉันทาคติ

5.2 ลำเอียงเพราะชัง เรียกว่า โทษาคติ

5.3 ลำเอียงเพราะขาด เรียกว่า ภัยาคติ

5.4 ลำเอียงเพราะหลง เรียกว่า โมหาคติ

6. ผู้นำ สื่อสารให้ผู้โดยสารถูเห็นทางสว่างใสไปด้วยกัน ท่าน ป. อ. ปยุตโต เห็นว่าผู้นำควรมีคุณสมบัติตามหลักธรรมที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม หรือ ธรรมของกัลยาณมิตร 7 ประการ ประกอบด้วย

6.1 ปิโย แปลว่า น่ารัก หรือเป็นที่รัก ซึ่งคือการยึดคนเป็นหลัก

6.2 ครู แปลว่า นำเคารพ ซึ่งคือการยึดงาน/หลักการเป็นหลัก

6.3 ภาวนีโย แปลว่า นำเจริญใจ เป็นแบบอย่างได้ มีความมั่นใจและภูมิใจในตัวผู้นำ

6.4 วัตตา แปลว่า รู้จักพูดให้ได้ผล รู้ว่าสถานการณ์ไหนกับใคร พูดอะไร นักสื่อสารที่ดีหรือนักสั่งสอนที่ดี ควรประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) พูดแจ่มแจ้ง 2) พูดจริงใจ 3) พูดเข้าใจ และ 4) พูดให้สำเร็จ

6.5 วณิกขโม แปลว่า รู้จักฟัง ต้องอดทนที่จะฟังเพื่อช่วยเหลือให้ได้

6.6 คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา แปลว่า รู้จักแถลงเรื่องราวต่างๆ ให้ลึกซึ้ง ช่วยทำให้คนร่วมงานมีความกระตือรือร้นถึงเรื่องต่างๆ ที่ยากจะทำให้ง่ายขึ้น

6.7 โน จัญญานะ นีโยชเย แปลว่า ไม่ชักนำในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ใช่สาระ ที่ไม่เกี่ยวกับจุดหมาย

7. ผู้นำ พัฒนาความต้องการของคน ปัจจัยสำคัญยิ่งของการทำหน้าที่ ผู้นำคือการปรับเปลี่ยนความต้องการของคน ความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ ก็เปลี่ยนตัวคนได้ ผู้นำที่ดี ช่วยพัฒนาความต้องการของคนให้มีความต้องการในสิ่งที่ดีงาม ให้หมู่ชนมีความต้องการประสานเป็นอันเดียวกัน เปลี่ยนความต้องการแบบตื้นตื้น ไปเป็นความต้องการในภาวะที่ดีงามและสร้างสรรค์ ทำให้หมู่ชนมีความต้องการที่ประสานเป็นอันเดียวกัน หรือเรียกว่า ฉันทะ หมายถึง ไฟดี ไฟศึกษา ไฟสร้างสรรค์

8. ผู้นำ รู้ทั้งเจ็ดด้านซึ่งทำให้พร้อมที่จะจัดการ บุคคลที่เป็นผู้นำต้องมีธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย

8.1 รู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์ ผู้นำต้องรู้ใช้ชัดแล้วตั้งมั่นในหลักการ

8.2 รู้จุดหมาย รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปทางไหน และมีความแน่วแน่มั่นคงที่จะไปให้ถึง

8.3 รู้จักตน รู้ว่าตนอยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ ความพร้อม ความถนัด สติปัญญา อย่างไร

8.4 รู้ประมาณ รู้ว่าแค่ไหนถึงจะพอดี การทำสิ่งต่างๆ ทุกอย่างต้องพอดี

8.5 รู้กาล รู้ระยะ จังหวะ ปริมาณความเหมาะสมของเวลา รู้จักวางแผนในการใช้เวลา

8.6 รู้ชุมชน รู้สังคมโลก สังคมประเทศชาติ สังคมชุมชน เพื่อแก้ปัญหาได้ถูกต้อง

8.7 รู้บุคคล รู้บุคคลที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่จะไปด้วยกัน และบุคคลที่จะให้บริการ

9. ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง ซึ่งเป็นลักษณะทางปัญญาของผู้นำ คุณสมบัติข้อนี้เทียบเคียงได้กับวิสัยทัศน์ ขยายความได้ ดังนี้

9.1 มองกว้าง ไม่ใช่ชมมองอยู่แค่องค์กรของตน แต่มองทั่วไป อะไรที่มีผลกระทบต่อองค์กร จากภายนอก กลุ่มอื่น จากปัญหาของโลก จากกระแสโลกาภิวัตน์ มองเห็นโอกาสและช่องทางที่จะดำเนินการตามจุดหมาย นำให้ได้ ไม่ให้ถูกครอบงำไม่ล่าหลัง

9.2 คิดไกล คิดในเชิงเหตุปัจจัย ทั้งสาวไปข้างหน้า และสืบไปข้างหน้า เอาภาวะหรือสถานการณ์ปัจจุบันตั้ง แล้วเอาปัญหาสืบหาเหตุในอดีต ย้อนยาวให้เห็นว่าเป็นเพราะอะไรและเป็นมาอย่างไร แล้วก็มองหมายอนาคตว่ามันจะเป็นอย่างไร (หยั่งอนาคต)

9.3 ใฝ่สูง ใฝ่ปรารถนาจุดหมายที่ดีงามสูงส่ง คือความดีงามของชีวิต ความดีงามของสังคม ความเจริญก้าวหน้ามีสันติสุขของมวลมนุษยชาติ ไม่ใช่ใฝ่ปรารถนาหรือใฝ่ฝันใน ลาภ ยศ และผลประโยชน์เท่านั้น ในวงแคบใฝ่สูง หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ งานที่ดีเยี่ยม ซึ่งเป็นประโยชน์มากที่สุด หรือผลงานมีคุณค่าอย่างเลิศ ตลอดจนผลผลิตที่มีคุณภาพสูง

Bass [9] ระบุดุลักษณะของผู้นำที่ดีว่าขึ้นอยู่กับคุณลักษณะ 6 ประการ คือ (A: A1-A6)

1. Physical characteristics: ความแข็งแรง รูปร่าง และความสูง น้ำหนัก (A1)

2. Social background: การศึกษา สถานภาพทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ (A2)

3. Intelligence and ability: ความรู้ ดุลพินิจ และทักษะในการพูด (A3)

4. Personality : ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน การควบคุมอารมณ์ ความกระตือรือร้น ความตื่นตัว ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับตัว และการเปิดเผยไม่เก็บตัว (A4)

5. Task-related characteristic: ความขยันหมั่นเพียร

ความรับผิดชอบ การไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ความมุ่งมั่น และการริเริ่มงานใหม่ๆ (A5)

6. Social characteristics: การได้รับความนิยม ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความมีเสน่ห์ ความร่วมมือ การชอบเข้าสังคม การเป็นนักการทูต (A6)

Diane Craig [10] ได้เสนอรูปแบบภาวะผู้นำ 6 แบบ มีสาระสำคัญ ดังนี้ (B: B1-B6)

1. Visionary ผู้นำสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์กับทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีคำถามง่ายๆ ว่า คุณทราบวิสัยทัศน์ขององค์กรของคุณไหม หรือคุณสามารถเชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับหน้าที่ของคุณได้อย่างไร (B1)

2. Participative เป็นผู้ที่เชิญชวนให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนา (B2)

3. Coaching เป็นผู้แนะนำ เน้นการพัฒนาในระยะยาว ทำการฝึกสอนสมาชิกในทีมด้วยการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่สมดุล (B3)

4. Affiliative มุ่งถึงความรู้สึกของผู้ตาม มุ่งเน้นที่ความสุข ความเป็นกันเองและความสบายใจ (B4)

5. Pacesetter เป็นผู้นำที่ใช้ตนเองเป็นมาตรฐานในการทำงาน ผู้นำกลุ่มนี้ต้องการผลลัพธ์เร็ว (B5)

6. Directive เป็นผู้นำที่เหมาะสมสำหรับสถานการณ์ มีการควบคุมอย่างแน่นหนา มีการสร้างแรงบันดาลใจโดยระบุถึงผลกระทบเชิงลบของการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด เสนอความชัดเจนในระยะสั้นและแผนปฏิบัติการ (B6)

Donna CS. Summer [11] ได้เสนอคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 9 ประการดังนี้ (C: C1-C9)

1. Improve quality ผู้นำต้องปรับปรุงคุณภาพงานคน ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ อยู่เสมอ (C1)

2. Change agent ผู้นำต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (C2)

3. Set direction and culture ผู้นำต้องเป็นผู้กำหนดทิศทางตลอดจนวัฒนธรรมการทำงาน (C3)

4. Motivate workforce ผู้นำเป็นผู้กระตุ้นแรงงานให้ทำงานบรรลุเป้าหมาย (C4)

5. Perform expectation ผู้นำกำหนดตัวบ่งชี้ผลสำเร็จของงาน และพัฒนางานให้ก้าวหน้าเสมอ (C5)

6. Decide maker ผู้นำต้องเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องสำคัญเข้าใจและเข้าถึงสถานการณ์ (C6)

7. Translate the vision ผู้นำสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์พันธกิจในแต่ละวันที่ถูกต้อง (C7)

8. Directing consultative participative delegating ผู้นำต้องเป็นผู้กำหนดทิศทางขององค์กร เป็นที่ปรึกษา สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม และมีการมอบงานแก่ทีมงาน (C8)

9. Manage by fact and with a knowledge of variation ผู้นำต้องมีการบริหารจัดการที่อาศัยข้อมูลที่เป็นจริง และสามารถบูรณาการใช้ศาสตร์ต่างๆ อย่างหลากหลาย (C9)

James R. Evans [12] แห่ง University Cincinnati ประเทศอเมริกา ได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบภาวะผู้นำไว้ 4 ประการคือ (D: D1-D4)

1. Inspiration motivation ผู้นำต้องสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจที่ท้าทายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในงานของเขา (D1)

2. Intellectual stimulation ผู้นำต้องมีการกระตุ้นทางปัญญาให้กับผู้ตาม โดยการตั้งคำถาม ทวิวิธีการ และประยุกต์ใช้นวัตกรรม เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ตามมา (D2)

3. Idealized influence ผู้นำต้องสร้างให้ผู้ตามมีความพยายามอดทนที่สูง เพื่อให้สามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เหนือคู่แข่งโดยการศึกษาจากการสะท้อนผลการปฏิบัติทั้งของผู้นำและผู้ตาม (D3)

4. Individualized consideration ผู้นำต้องพิจารณาหรือศึกษาผู้ตามเป็นรายบุคคล เพื่อติดตามดูในเรื่องความต้องการผลสำเร็จ และความเจริญก้าวหน้าของเขา (D4)

James Strock [13] ได้ศึกษาความเป็นผู้นำของ Theodore Roosevelt ประธานาธิบดีคนที่ 26 ของประเทศอเมริกา มีประเด็นน่าสนใจ ดังนี้ (E: E1-E10)

1. Leaders Are Created, Not Born ความเป็นของ Roosevelt เกิดจากการสร้างขึ้นในภายหลัง ไม่ได้มีความเป็นผู้นำโดยกำเนิด (E1)

2. Courage is the Foundational Virtue ความกล้าหาญเป็นคุณธรรมพื้นฐาน Roosevelt เป็นนักรบที่ยึดคุณธรรมในข้อนี้ ความกล้าหาญทางศีลธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหาร

จัดการที่ยั่งยืน (E2)

3. Action, Action, and Still More Action ประธาธิบัตินั้นเห็นว่า สิ่งที่ดีกว่าถูกต้องสำหรับที่จะทำ ทำในสิ่งที่เชื่อว่าควรจะทำ และเมื่อตัดสินใจที่จะทำสิ่งที่ได้วางแผนดีแล้วโดยทำให้ดียิ่งขึ้น (E3)

4. Put Your Team Ahead of Yourself ผู้นำต้องนำทีมไปข้างหน้าด้วยตนเอง หนึ่งในประสบการณ์การเป็นผู้นำแบบเรียลไทม์ของ Roosevelt ได้นำทหารของเขาเข้าสู่สงครามสเปนอย่างห้าวหาญ (E4)

5. Leaders are Learners. Roosevelt เป็นผู้อ่านที่หิวกระหายตั้งแต่ยังเยาว์ เขากล่าวว่า “การอ่านเป็นโรคที่เกิดกับฉัน” ความอยากรู้ หรือการเรียนรู้ตลอดไปไม่เคยลดลงเลย (E5)

6. Bring History to Life, Create the Future. Roosevelt เป็นผู้นำประวัติหรือเรื่องราวในอดีตไปสู่การสร้างชีวิตในอนาคต เขามักจะหันไปหาข้อเขียนในเชิงประวัติศาสตร์เมื่อต้องจัดการกับปัญหาในปัจจุบัน (E6)

7. Maintain Open Channels With Adversaries. Roosevelt ได้ปฏิบัติต่อปรปักษ์อย่างสุภาพ นุ่มนวล เขาเปิดประชุมอยู่บ่อยๆ เพื่อประนีประนอม (E7)

8. Keep Commitments. Roosevelt เป็นคนที่รักษาคำมั่นสัญญา แม้กับลูกๆ หรือกับการเมืองระดับประเทศ (E8)

9. Family First เขาเป็นคนที่ใส่ใจกับครอบครัวมาก เป็นคนที่รับผิดชอบในฐานะพ่อและสามีที่ดี (E9)

10. Be Authentic: Live Your Values. Roosevelt มุ่งมั่นที่จะใช้ชีวิตตามความต้องการของตนเพื่อให้บริการแก่ประเทศที่ก้าวหน้าขึ้น (E10)

Jeffrey D. Ford [14] อาจารย์ทางด้านจัดการแห่ง The Ohio State University ได้เสนอองค์ประกอบหลักของความ เป็นผู้นำ ประกอบด้วยสาระหลัก 3 ประการคือ (F: F1-F3)

1. commitment คือความมุ่งมั่นที่มีต่ออนาคต ไม่เกิดภาวะการลอยตัวตามธรรมชาติ ผู้นำคือการพาคนไปที่ไหนสักแห่ง ผู้นำสร้างโอกาสให้คนอื่น ๆ มีส่วนร่วมที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต (F1)

2. Courage สิ่งที่เราเรียกว่าความกล้าหาญคือสิ่งที่เห็นได้ชัดเมื่อใดก็ตามที่ผู้นำกระทำและยินดีที่จะยอมรับผลที่เกิดขึ้น (F2)

3. Conversation ในการสนทนาที่ทำให้คนอื่น (ผู้ตาม) สามารถเข้าถึงได้ และมีความเป็นไปได้ในการบรรลุผลตาม

วัตถุประสงค์ (F3)

Julia Jennstal [15] เสนอคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้นำไว้ 4 ประการ ดังนี้ (G: G1-G4)

1. High moral and ethical standards ผู้นำต้องมีมาตรฐานคุณธรรม และจริยธรรมสูง (G1)

2. Strong visions for the future based on values and ideals ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่เข้มข้น ชัดเจนอยู่บนพื้นฐานของค่านิยม และแนวทางแนวคิดขององค์กร (G2)

3. Intellectual stimulation (Challenges norms and practices) ผู้นำสามารถกระตุ้นทางปัญญา เพื่อให้เกิดความท้าทายอยู่ในบรรทัดฐานขององค์กร เพื่อให้วิสัยปฏิบัติที่ดีต่อไป (G3)

4. Individual consideration (developmental needs of followers) ผู้นำต้องศึกษาความต้องการของแต่ละคน และสามารถพัฒนาหรือสนับสนุนความต้องการนั้นประสบผลสำเร็จ (G4)

Margaret Bell [16] ได้เสนอผลการสำรวจของ Dr. Brigid Van Wanrooy ที่ได้สำรวจแรงงานในออสเตรเลีย พบ 5 คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดที่กำหนดความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้ (H: H1-H5)

1. Ability to delegate tasks ผู้นำต้องมีความสามารถที่จะมอบงาน (H1)

2. Excellent communication ผู้นำต้องเป็นผู้สามารถสื่อสารได้อย่างยอดเยี่ยม (H2)

3. Confidence ผู้นำต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง แม้มีปัญหาก็อุปสรรคใดได้ (H3)

4. Honesty ถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพคือความซื่อสัตย์สุจริต (H4)

5. Creativity ผู้นำที่มีความคิดที่รวดเร็วและสร้างสรรค์จะหาทางออกกับปัญหาต่างๆ (H5)

Steve Bowers and Paul Colangelo [17] ได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบภาวะผู้นำด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ 5 ประการ ได้แก่ (I: I1-I5)

1. Field Presence กล้าที่จะแสดงตนในภาคสนามเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับทีมงาน (I1)

2. Effective Communication ต้องมีทักษะการสื่อสารที่ยอดเยี่ยม (I2)

3. Feedback Mechanism ผู้นำต้องสร้างกลไกการตอบ

รับหรือการสะท้อนผล (I3)

4. Accountability ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง มีระเบียบวินัย มีความเป็นธรรม (I4)

5. Benchmarking ค้นหากระบวนการใหม่เป็นประจำ โดยการเปรียบเทียบกับคู่แข่ง (I5)

Steven L. Anderson [18] ได้ทำวิจัยโดยสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำจากผู้นาองค์กร (CEO) จำนวน 150 คน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นผู้นำควรประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 4 ประการดังนี้ (J: J1-J4)

1. Passion : ผู้นำต้องมีความกระตือรือร้น (J1)

2. Respect : ผู้นำต้องเคารพบุคคลที่ทำงานด้วยกัน ต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน (J2)

3. Curiosity : ผู้นำต้องมีความอยากรู้อย่างไม่รู้จักจบเกี่ยวกับวิธีทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น ความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนโดยการวิจัยของ Peter Senge ในหนังสือ The Fifth Discipline (J3)

4. Honesty : ผู้นำต้องมีความซื่อสัตย์ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำคุณภาพที่สำคัญที่สุดของทั้งหมด (J4)

Business Dictionary [8] ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำไว้ดังนี้ (K: K1-K4)

1. Establishing a clear vision สร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน (K1)

2. Sharing vision แบ่งปันวิสัยทัศน์กับผู้อื่นเพื่อให้พวกเขาจะทำตามด้วยความเต็มใจ (K2)

3. Providing the information ให้ข้อมูล ความรู้ และวิธีการที่จะตระหนักถึงวิสัยทัศน์ (K3)

4. Coordinating ประสานงาน และความสมดุลผลประโยชน์ของทั้งหมด (K4)

Brain K. Cook, et al [19] ได้เสนอคุณลักษณะของความเป็นผู้นำโดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ด้านและองค์ประกอบย่อย ดังนี้

(L: L1-L3)

1. Universalism ผู้นำมีแนวคิดที่เป็นสากลได้แก่ เคารพผู้อื่น (Respectfulness) มีความเป็นธรรม (Fairness) ให้ความร่วมมือ (Corporations) มีความเมตตาหรือเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Compassion) ให้ความเคารพจิตวิญญาณที่ดั่งาม (Spiritual respect) และมีความอ่อนน้อมถ่อมตน (Humility) (L1)

2. Transformation เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้แก่ ความกล้าหาญ (courage) ความกระตือรือร้น (passion) ความฉลาด (wisdom) ความสามารถ (competency) และมีวินัยในตนเอง (self-discipline) (L2)

3. Benevolence ผู้นำต้องมีความเมตตาเป็นหลัก ได้แก่ ความภักดีต่อองค์กร (Loyalty ความเสียสละ (Selflessness) การบูรณาการเป็นองค์รวม (Integrity) และความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty) (L3)

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธในช่วงนี้ผู้เขียนขอเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงพุทธ ซึ่งมีวิธีคิดวิธีเขียน (วิเคราะห์-สังเคราะห์) ดังนี้คือ 1) ให้ความสำคัญภาวะผู้นำตามแนวคิดของ พระธรรมปิฎก ซึ่งถือว่าเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธอยู่แล้ว จึงเอาภาวะผู้นำตามแนวคิดนี้เป็นหลักหรือเป็นตัวตั้งในการวิเคราะห์-สังเคราะห์ 2) นำองค์ประกอบย่อยของแต่ละแนวคิดซึ่งส่วนใหญ่เป็นแนวคิดของพุทธชาวตะวันตก ซึ่งถูกกำหนดรหัสไว้แล้ว (A-L) มาเทียบเคียงกับแนวคิดหลักที่มีความสอดคล้องกันใหม่ โดยอาศัยประสบการณ์ และบริบทแวดล้อมของภาษาทำการตีความ (Interpret) แล้วตัดสินว่าสอดคล้องกันหรือไม่ 3) ทำการตรวจนับจำนวนความสอดคล้องเพื่อศึกษา หรือจัดลำดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ ทั้งนี้ เพื่อศึกษาดูว่าภาวะผู้นำเชิงพุทธนี้ทั่วโลกเขาคิดกันอย่างไร และเพื่อเป็นการยืนยันว่าแนวคิดเชิงพุทธมีความเป็นสากลหรือไม่อย่างไร ผลการวิเคราะห์

ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธ

ภาวะผู้นำตามแนวคิด ของ พระธรรมปิฎก	คำสำคัญภาวะผู้นำตามแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (องค์ประกอบย่อย)	สอดคล้องกับแนวคิดของผู้รู้ท่านอื่นๆ (ความถี่ของรหัส)
1. ผู้นำสูงสุด นำเพื่อ สันติสุขของมวลมนุษย	1. เป็นผู้ตั้งใจทำเพื่อประโยชน์แก่มนุษยชาติ 2. เป็นผู้รู้ทาง บอกทางให้ 3. เป็นผู้ช่วยคนให้ศึกษา เรียนรู้ ฝึกฝนตนเอง 4. เป็นผู้ช่วยคนให้พ้นความทุกข์หรือปัญหาได้	A2, B1, B3, B4, B5, B6, C1, C2, C3, C4, C5, C6, C7, C8, C9, D1, D2, D3, D4, E1, E4, E7, E7, E10, F1, F2, G3, G4, H1, H2, H3, I1, K2, K4, L1. (f=35)
2. ผู้นำ มาประสานให้ พากันไป	1. ประสานกับคนที่ร่วมไปด้วยกัน 2. การประสานคนกับสิ่งทำ 3. ทำให้ผู้ตามเกิดศรัทธา มั่นใจในตัวผู้นำ 4. ทำให้คนที่ร่วมงานได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ	A2, A5, B1, B2, B3, B4, B5, B6, C1, C2, C3, C4, C6, C7, C8, C9, D1, D2, D4, E2, E4, E5, E7, E8, E10, F1, F3, G2, G3, G4, H1, H2, H3, H4, H5, I1, I2, I3, J2, K2, L3. (f=41)
3. ผู้นำ ประสานคน ภายในดุลยภาพแห่ง ธรรม	1. มีเมตตา มีความเป็นมิตรไมตรี มีน้ำใจ 2. มีกรุณา ใฝ่ใจช่วยบำบัดทุกข์ให้ 3. มีมุทิตา พลอยยินดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุน 4. มีอุเบกขา รักษาความเป็นกลาง	A3, A4, B2, B3, B4, B6, C4, C6, C8, D1, D2, D4, E1, E2, E7, G1, H3, J1, K4, L1, L3. (f= 21)
4. ผู้นำที่ดี ได้ทั้งคน ได้ทั้งงานโดยไม่เสีย หลักการ	1. ทำตัวให้เป็นที่ยรัก (เอาคน: เมตตา กรุณา มุทิตา) 2. ทำตัวให้เป็นที่น่าเคารพ (เอางาน: อุเบกขา)	B2, B3, B4, B5, B6, C1, C4, C8, D1, E1, E2, E4, F2, G1, G4, H1, H3, J1, J2, K4, L3. (f= 21)
5. ผู้นำที่แท้ เป็นสื่อที่ แสดงตัวของธรรม	1. ทำตัวเป็นกระบอกเสียง หรือเป็นสื่อของธรรม 2. ยึดหลักการวินัย ตัดสินตามกติกา 3. ไม่ลำเอียงเพราะ 1) ชอบ: ฉันทาคติ 2) ชัง: โทสาคติ 3) ขลาด: ภยาคติ 4) เกลา: โมหาคติ	B2, B3, B4, B5, B6, C1, C2, C3, C4, C6, C8, C9, D1, D2, D3, E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E10, F1, F2, G1, G2, H1, H2, H3, H5, II, I2, L3.(f=35)
6. ผู้นำ สื่อสารให้ โดยสารรู้เห็นทางสว่าง ตาสว่างใจไปด้วยกัน	1. ยึดคนเป็นหลัก (ปิโย: น่ารัก) 2. ยึดงาน/หลักการเป็นหลัก (ครุ: น่าเคารพ) 3. เป็นแบบอย่างได้ (ภาวนีโย: น่าเจริญใจ) 4. เป็นนักสื่อสารที่ดี (วัตตะ: รู้จักพูดให้ได้ผล) 5. อุดหนุนที่จะฟัง (วจนักขโม: รู้จักฟัง) 6. แฉลงเรื่องต่างๆ ได้ลึกซึ้ง (คัมภีร์จะกะถักตัดา) 7. ไม่ชักนำสิ่งไม่เป็นประโยชน์(ในจัญญาเนนโย ชะเย)	A1, A3, A6, B2, B3, B4, B5, B6, C1, C3, C4, C5, C6, C7, C8, C9, D1, D2, D3, E1, E2, E4, E6, E7, E8, E10, F3, H2, H3, I1, I2, I3, I5, J2, J3, K1, K3, L1, L3. (f=39)

ภาวะผู้นำตามแนวคิด ของ พระธรรมปิฎก	คำสำคัญภาวะผู้นำตามแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (องค์ประกอบย่อย)	สอดคล้องกับแนวคิดของผู้รู้ท่านอื่นๆ (ความถี่ของรหัส)
7. ผู้นำ พัฒนาความ ต้องการของคน	1. พัฒนาความต้องการของคนในสิ่งที่ดีงาม 2. พัฒนาความต้องการของคนในทางสร้างสรรค์ 3. ให้หมู่ชนมีความต้องการเป็นอันเดียวกัน 4. ทำให้ทุกคนได้ ฝึกศึกษา ฝึกสร้างสรรค์ (ฉันท์)	A5, B2, B3, B4, B5, B6, C1, C2, C3, C4, C5, C7, C8, C9, D1, D2, D3, D4, E3, E4, E5, E7, E10, F1, F2, G1, G2, G3, G4, H1, H2, H5, I5, J3, K2, L1, L3. (f=37)
8. ผู้นำ รู้ทั้งเจตต์ด้าน ซึ่งทำให้พร้อมที่จะ จัดการ	1. รู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์ 2. รู้จุดหมาย และมีความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะ จะไปให้ถึง 3. รู้จักตนในด้าน สถานะ คุณสมบัติ ความพร้อม ความถนัด สติปัญญา 4. รู้ประมาณ ทุกอย่างต้องพอดี 5. รู้กาล รู้ระยะ จังหวะ ปริมาณ 6. รู้ชุมชน รู้สังคมโลก สังคมประเทศชาติ 7. รู้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	A1, A6, B3, B6, C1, C2, C3, C4, C5, C7, C8, C9, D1, D3, D4, E3, E5, E6, E7, E9, E10, F3, G4, H1, H2, H3, J1, K1, K3, L3. (f=30)
9. ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ มอง กว้าง คิดไกล และ ใฝ่สูง	1. มองกว้าง ตามกระแสโลกาภิวัตน์ 2. มองเห็นโอกาสที่จะดำเนินการตามจุดหมาย 3. คิดไกล คิดในเชิงเหตุปัจจัย 4. เอาปัญญาสืบหาเหตุในอดีต 5. หยั่งอนาคต 6. ใฝ่ปรารถนาจุดหมายที่ดีงามสูงส่ง 7. ไม่ใฝ่ฝันใน ลาภ ยศ และผลประโยชน์เท่านั้น 8. มุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ งานที่ดีเยี่ยม	A4, A5, A6, B1, B2, B3, B5, B6, C1, C2, C3, C4, C5, C7, C8, C9, D1, D2, D3, D4, E1, E3, E4, E5, E6, E9, E10, F1, F2, G2, G3, H2, H4, H5, I1, I5, J3, K1, K2, K3, K4, L1. (f=42)

จากตารางข้างต้นพบว่าแนวคิดภาวะผู้นำเชิงพุทธ มีความสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำของประเทศฝั่งตะวันตกในทุกด้านทุกประเด็น โดยเฉพาะในด้านที่ 9 ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง มีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้รู้ของประเทศฝั่งตะวันตกมากที่สุด (ความถี่สูงถึง 42) ส่วนด้านอื่นๆ ก็ใกล้เคียงกัน ไม่มีด้านไหนที่มีความถี่น้อยกว่า 20 เลย จึงพออนุมานได้ว่า แนวคิดภาวะผู้นำเชิงพุทธมีความเป็นสากล ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน แม้แนวคิดนี้ได้เสนอมาเป็นเวลานานแล้วก็ตาม ดังนั้น พุทธวจนในเรื่องภาวะผู้นำนี้ถือเป็นธรรมให้ผลไม่จำกัดกาล หรือมีความเป็นอกาลิก คือไม่ล้าสมัยแม้แต่น้อย ขอให้ท่านผู้อ่านทุกท่านไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่ง

ใด อาชีพใด จงมั่นใจในการนำไปใช้ บุญบารมีด้านภาวะผู้นำก็จะเกิดกับตัวท่านอย่างแน่นอน ขอความสุขสวัสดีจงมีแก่ทุกท่านเทอญ

เอกสารอ้างอิง

- [1] Manager online. (2018). **Be ended operation “Bring wild boar back home” All 13 safe lives Foreign media accept the other’s superiority Provincial governor “Narongsak”-World class level.** [Online] available from <https://mgronline.com/politics/detail/9610000068834>.

- [2] Wikipedia. (2018). **Agaligo**. [Online] available from <https://th.wikipedia.org/wiki/..>[July 11, 2018]. [July 11, 2018].
- [3] Dictionary. sanook. (2018). **Meaning from the Dictionary Translation Thai-Thai by Acharn Pleang Na Nakhon : What is the meaning of Agaligo?**. <https://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-pleang/%E0%B8%AD%E0%.....>[July 15, 2018].
- [4] Phra Dhammapitaka (P. A. Payutto). (2003). **Leadership**. (3th ed.). Bangkok : Sookhaphajai.
- [5] Nelson, D.L., & Quick, J.C. (1997). **Organizational Behavior : Foundations Realities, and Challenges**. New York : West Publishing Company
- [6] Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., & Donnelly, J.H. (1997). **Organization Behavior Structure Process**. (9th ed). New York : McGraw-Hill.
- [7] Wikipedia. (2018). **Leadership**. [Online] available from <https://en.wikipedia.org/wiki/Leadership>. [June 5, 2018].
- [8] Business Dictionary. (2018). **Leadership**. [Online] available from <http://www.businessdictionary.com/definition/leadership.html>. [June 5, 2018].
- [9] Bass, B. M. (1990). **Bass & Stogdill's handbook of leadership theory, research, and managerial applications**. (3rd ed.). New York: The Free Press
- [10] Diane Craig. (2017). **6 Essential Leadership Styles for Aspiring Leaders**. [Online] available from <https://coachfederation.org/blog/6-essential-leadership-styles-for-aspiring-leaders>. [June 5, 2018]
- [11] Donna CS. Summer. (2009). **Quality Management : Creating and Sustaining Organizational Effectiveness**. (Second Edition). New Jersey, USA: Pearson Education, Inc.
- [12] James R. Evans. (2011). **Quality Management, Organization and Strategy**. (sixth Edition). Canada: Nelson education, Ltd.
- [13] James Strock. (2017). **10 Theodore Roosevelt Leadership Lessons**. [Online] available from <https://servetolead.org/10-theodore-roosevelt-leadership-lessons/>. [June 5, 2018].
- [14] Jeffrey D. Ford. (2003). **The Core Elements of Leadership : Commitment, Courage, and Conversation**. [Online] available from http://dehai.org/archives/dehai_archive/apr-jun09/att-0216/01-Core_Elements_of_Leadership.pdf. [June 5, 2018].
- [15] Julia Jennstal. (2014). **Theories of Leadership**. [Online] available from <http://cemusstudent.se/wp-content/uploads/2013/01/Theories-of-Leadership-2014.pdf>. [June 5, 2018].
- [16] Margaret Bell. (2016). **5 Key Elements that Define Effective Leadership**. [Online] available from <https://www.chainreaction.org.au/article/5-key-elements-that-define-effective-leadership>. [June 5, 2018].
- [17] Steve Bowers and Paul Colangelo. (2012). **Five Critical Components of Safety Leadership**. [Online] available from <http://constructionexec.com/article/five-critical-components-of-safety-leadership>. [June 5, 2018].
- [18] Steven L. Anderson. (2010). **Key Elements of Leadership**. [Online] available from http://integratedleader.com/articles/Key_Elements_Leadership.pdf. [June 5, 2018].
- [19] Brain K. Cook, et al. (2007). **The Character of Leadership**. [Online] available from <https://iveybusinessjournal.com/publication/the-character-of-leadership/>. [June 5, 2018].